

Nr 173.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av sockernäringen i riket m. m.; given Stockholms slott den 30 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NYGREN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng.

Sockernäringen i Sverige har under en följd av år åtnjutit statsmakternas stöd genom särskilda åtgärder vid sidan av tullskyddet. Från och med år 1932 ha dessa åtgärder inneburit, att den inhemska sockerindustrien tillförsäkrats ensamrätt i fråga om införsel av socker mot skyldighet att tillämpa vissa angivna priser och bestämmelser vid inköp av sockerbetor och försäljning av socker. Sedan år 1940 garanterar staten därjämte industrien täckning av vissa med sockertillverkningen förbundna kostnader, mot det att sockerindustrien är redovisningsskyldig för sina inkomster av soc-

kertillverkningen. Sockerindustrien i landet har tidigare varit representerad av två bolag, Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. År 1936 uppgick Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag i Svenska sockerfabriksaktiebolaget. De nuvarande bestämmelserna, grundade å ett kontrakt mellan sistnämnda bolag och staten, ha tillkommit i överensstämmelse med beslut av 1950 års riksdag (prop. nr 213; r. skr. nr 150) och gälla för tiden till och med den 30 april 1951.

De allmänna grunderna beträffande nu tillämpade åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande m. m.

Genom förordning den 12 maj 1950 (nr 169) har förordningen den 22 februari 1932 (nr 30) angående reglering av införseln av socker, vilken förordning trädde i kraft den 23 februari 1932 och enligt särskilda förordningar skulle gälla till och med den 30 april 1950, givits förlängd giltighet för tiden till och med den 31 maj 1951. Enligt förordningen nr 30/1932 får socker (tulltaxenummer 119 och 120) icke till riket införas av annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt. Detta stadgande, sådant det lyder jämnlikt nyssnämnda förordning nr 169/1950, har dock ej avseende å transitering, returfortullning eller uppläggning i frihamn eller å tullager och under visst villkor provianteringsfrilager, egentlig gränstrafik samt viss tullfri införsel. Den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter införselrätt av vara, som avses i förordningen nr 30/1932, äger att lämna annan tillstånd till införsel därav. Vara, som på grund av bestämmelserna i denna förordning icke får införas, må, därest densamma icke är enligt lagen om straff för olovlig varuinförsel att anse såsom olovligen införd, åter utföras under de villkor och i den ordning, som tullstadgan föreskriver.

Gällande kontrakt med Svenska sockerfabriksaktiebolaget överensstämmer med det förslag i ämnet, som fogats vid nyssnämnda proposition nr 213/1950. Beträffande innehållet i kontraktet torde jag få hänvisa till berörda förslag. Jag torde vidare här få erinra, att Kungl. Maj:t i brev till generaltullstyrelsen den 12 maj 1950 tillkännagivit, att Kungl. Maj:t å Svenska sockerfabriksaktiebolaget för tiden till och med den 30 april 1951 överlåtit rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120). Omförmälda brev har intagits i SFS nr 168.

Sockerbetsodlingen och sockertillverkningen 1932—1950.

Såsom förut nämnts ha statsmakterna för odlingsåren 1932—1950 lämnat sockerbetsodlingen särskilt stöd i den form, att den inhemska sockerindustrien tillerkänts ensamrätt i fråga om införsel av socker mot skyldig-

het att tillämpa vissa angivna priser och bestämmelser vid inköp av sockerbeter och försäljning av socker. Beträffande de grunder, efter vilka betpriset bestämts under åren 1932—1947, torde få hänvisas till propositionen nr 262/1948. För odlingen under ett vart av åren 1948 och 1949 sattes grundpriset för 100 kilogram sockerbeter med 16 procent sockerhalt till 5 kronor 30 öre, varjämte odlarna inom vissa områden erhöilo ett arealtillägg. Vidare utgick tillägg för odling å särskilt stembunden mark. Vad angår 1950 års betodling har grundpriset för 100 kilogram sockerbeter med 16 procent sockerhalt med hänsyn till ökade produktionskostnader höjts från 5 kronor 30 öre till 5 kronor 35 öre. Härjämte har emellertid införts ett stimulanstillägg, som gjorts beroende av den odlade totalarealen på så sätt, att grundpriset ökats med ett öre för varje helt 200-tal hektar, varmed odlingen överstigit 50 000 hektar. Grundpriset har dock icke fått överstiga 5 kronor 55 öre, vilket pris uppnåts vid en odling omfattande minst 54 000 hektar. Eftersom 1950 års odling omfattat cirka 54 400 hektar, har sagda maximala grundpris uppnåts. Även för 1950 års betodling har gällt, att odlarna inom vissa områden erhållit ett arealtillägg och att tillägg utgått för odling å särskilt stembunden mark.

Rörande betareal, betskörd och betpris m. m. torde såvitt avser kampanjåren 1936/37—1944/45 få hänvisas till propositionen nr 213/1950. För de senare åren må följande uppgifter lämnas.

Kampanjår	Betareal för hela riket	Skörderesultat			Betpris, öre per deciton		
		Betskörd, inköpt vikt		Sockershalt %	Grundpris för 16 % betor	Tillägg för sockershalt	Tillhoppa
		Hela riket ton	Deciton per hektar				
1945/46	54 586	1 814 414	332	17·51	465·00	43·88	¹ 508·88
1946/47	54 664	1 777 062	325	17·50	465·00	43·72	¹ 508·72
1947/48	48 203	1 493 143	310	17·80	500·00	56·25	¹ 556·25
1948/49	47 544	1 808 162	380	17·47	530·00	48·69	¹ 578·69
1949/50	49 287	1 770 050	359	17·69	530·00	55·98	¹ 585·98
1950/51	54 427	1 978 404	363	16·92	² 555·00	31·91	¹ 586·91

Beträffande tillverkningen i riket av råsocker och raffinad må i fråga om åren 1936/37—1944/45 likaledes hänvisas till propositionen nr 213/1950. Under åren därefter uppgick tillverkningen till de myckenheter, som redovisas i följande tablå.

¹ Därjämte har till betodlare som åren 1945—1950 tecknat kontrakt med Mörbylånga, Roma, Linköpings eller (t. o. m. 1949) Lidköpings råsockerfabrik utgått arealtillägg, som — utslaget på dessa odlares betskörd — utgjorde 8,33 öre per deciton för år 1945, 7,96 öre per deciton för år 1946, 8,85 öre per deciton för år 1947, 7,43 öre per deciton för år 1948, 7,08 öre per deciton för år 1949 och 7,19 öre per deciton för år 1950.

² Inklusivt stimulanstillägg av 20 öre.

Kampanjår	Tillverkat råsocker, ton	Tillverkad raffinad, ton
1945/46	294 405	233 778
1946/47	289 130	248 244
1947/48	242 706	219 084
1948/49	291 136	254 265
1949/50	290 154	229 526
1950/51 (beräknat).....	1312 000	256 313

Försäljningen av socker inom riket m. m.

Under tiden 1932—1939 gällde i avseende å sockerindustriens prissättning å socker i huvudsak följande bestämmelser. Sockerbolagets priskurantpris å krossmelis (K 5) skulle vara normerande för priskurantpriserna å övriga sockersorter på så sätt, att en ökning eller minskning av priset å K 5 åtföljdes av samma ökning eller minskning av priserna å övriga sockersorter. Priset å K 5 bestämdes enligt samma grunder som dittills efter världsmarknaden, varvid dock skulle gälla, att lägre pris för sagda sockersort ej behövde tillämpas än ett visst bestämt pris, vilket på sätt framgår av följande tablå varierade under åren omedelbart före och efter krigsutbrottet.

Monopolåret	Fastställda minimipriset å K 5
$\frac{1}{3}$ 1936— $\frac{28}{2}$ 1937	} 31 öre per kg för tiden $\frac{1}{3}$ — $\frac{20}{11}$ 1936 30 öre per kg därefter
$\frac{1}{3}$ 1937— $\frac{28}{2}$ 1938	
$\frac{1}{3}$ 1938— $\frac{29}{2}$ 1940	32 öre per kg

Med hänsyn till läget utomlands kunde detta system ej tillämpas på sockerproduktionen under monopolåret 1940/41. På sätt framgår av vad förut anförts har under denna tid och därefter ett sådant system tillämpats, att staten med viss inskränkning garanterat bolaget täckning för de med sockertillverkningen förbundna kostnaderna mot det att bolaget varit redovisningsskyldigt för sina på grund av sockertillverkningen erhållna inkomster. Det har förutsatts, att priserna skola av Kungl. Maj:t så avvägas, att den staten åvilande garantien principiellt och i stort sett infrias genom bolagets sockerförsäljningar, en princip som emellertid under vissa av krigs- och efterkrigsåren, i syfte att förebygga höjd prisnivå, icke ansetts böra följas.

Även beträffande de under tidigare år faktiskt tillämpade priserna å socker av de viktigaste märkena må hänvisas till propositionen nr 213/1950. Från och med mitten av år 1942 ha berörda priser uppgått till de belopp, som angivas i följande sammanställning.

¹ Härav 305 113 ton ur svenska betor.

Tidsperiod	Priskurantpriserna i öre per kg enligt sockerbolagets noteringar		
	Krossmellis	Bitsocker	Toppsocker
¹³ / ₇ 1942— ¹ / ₁ 1947	49	55	56
² / ₁ 1947— ⁶ / ₅ 1947	60	66	—
⁷ / ₅ 1947— ¹⁷ / ₆ 1948	63	69	—
¹⁸ / ₆ 1948— ⁷ / ₆ 1950	65·25	71·25	—
⁸ / ₅ 1950— ⁹ / ₂ 1951	67·25	73·25	—
⁰ / ₂ 1951— ¹⁶ / ₃ 1951	77·25	83·25	—
⁷ / ₃ 1951—	80·25	86·25	—

Granskningen av Svenska sockerfabriksaktiebolagets verksamhet m. m.

Sedan Kungl. Maj:t den 19 april 1940 i enlighet med riksdagens beslut godkänt det i propositionen nr 189/1940 L intagna kontraktet mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget, utfärdade Kungl. Maj:t den 10 maj 1940 (SFS nr 377) ny instruktion för statens sockernämnd att lända till efterrättelse från och med den 1 juni 1940. I samband därmed erhöll statens sockernämnd från sistnämnda dag ändrad sammansättning. Enligt den nya ordningen skulle sockernämndens viktigaste uppgift vara att granska sockerbolagets verksamhet. Därtill kommo vissa andra uppdrag såsom att utöva upplysningsverksamhet beträffande arbetslöner m. m. ävensom, enligt särskild författning, att fördela statsanslag och statslån till enskilda järnvägar för utförande av lastningsanordningar för sockerbetor. Nämnden har slutligen på särskilt uppdrag ägt att utöva tillsynen över den av bolaget på statens uppdrag bedrivna sockerimporten. Nämndens uppgifter ha från och med den 1 juli 1950 överförts till statens jordbruksnämnd (prop. nr 161/1950; r. skr. nr 248).

Med skrivelse den 20 mars 1951 har statens jordbruksnämnd överlämnat en redogörelse för sockerbolagets verksamhet avseende avtalsåret 1949/50. Redogörelsen har upprättats av särskilda av jordbruksnämnden tillkallade sakkunniga. De sakkunniga ha varit *landshövdingen C. Mannerfelt*, statens sockernämnds förutvarande ordförande, samt *revisorn A. Ljunggren*, samma nämnds expert i industriell bokföring och organisation.

Beträffande det närmare innehållet av redogörelsen, vilken uppställts på liknande sätt som sockernämndens tidigare verksamhetsberättelser, torde jag få hänvisa till densamma. Här torde blott få beröras vad de sakkunniga anført rörande det ekonomiska mellanhavandet mellan staten och sockerbolaget.

De sakkunniga framhålla, att i 1949/50 års bokslut redovisats ett underskott å cirka 10 990 000 kronor och att statsregleringens skuld till sockerbolaget upptagits till cirka 6 125 000 kronor. Samtidigt påpeka de emellertid, att statsregleringens konto i dess i bokslutet föreliggande skick icke ger ett definitivt uttryck för mellanhavandet mellan staten och bolaget utan att det

i viss mån kan komma att korrigeras genom tillkommande eller avgående poster, hänförande sig till ett tidigare års räkenskaper. Kontot har sålunda åren 1948/49 och 1949/50 påförts bränsleomkostnader med betydande belopp, vilka kostnader enligt en mellan sockernämnden och bolaget träffad överenskommelse skola regleras vart tredje år. Kontot kommer vidare sannolikt att krediteras för vissa vid räkenskapsgranskningen vid bruken påtalade kostnader, varom överenskommelse ännu ej träffats med bolaget. Bokslutet 1949/50 är slutligen vad sockerbruken beträffar ej slutgranskat. Vid den fortgående granskningen av bolagets verksamhet kunna därför framkomma poster, vilka kunna komma att påverka statsregleringens i det senaste bokslutet redovisade skuld till bolaget.

Vad härefter angår det ekonomiska resultatet av sockerbolagets verksamhet under innevarande avtalsår framhålla de sakkunniga, att det är ytterst vanskligt att under nu rådande förhållanden uttala sig därom, med hänsyn till att alla priser å materialier, förnödenheter och övriga kostnader äro labila i vida högre grad än tidigare. De sakkunniga anföra vidare härom följande.

Kalkyler ha emellertid upprättats baserade på de i början av mars 1951 kända förutsättningarna rörande betskörd, sockerhalt, råsocker- och raffinadtillverkning, priser å bränsle, emballage och övriga förnödenheter m. m. Jämfört med 1949/50 har enligt kalkylsiffrorna 1950/51 års rörelseresultat förbättrats med cirka 22 700 000 kronor. Intäktsökningen hänför sig i första hand till prisökningarna under året å socker, sirap och melass samt till de i samband härmed jämlikt statsavtalet företagna lageruppskrivningarna å produkterna i fråga. Genom de den 8 maj 1950 och den 10 februari och den 17 mars 1951 företagna prisökningarna å socker och sirap med resp. 2, 10 och 3 öre per kilogram beräknas sålunda sockerrörelsen tillföras en intäktsökning å cirka 9 600 000 kronor, varjämte genom uppskrivningen å sockerlagret framkommer ett överskott å 20 900 000 kronor. Genom det med 4—8 öre per kilogram ökade melasspriset samt genom lageruppskrivningen å melass redovisas ett överskott å cirka 2 200 000 kronor. Genom den från 22: 76 till 21: 78 minskade ersättningen till bolaget för låsta kostnader framkommer slutligen en kostnadsminskning å cirka 3 100 000 kronor. Dessa förbättringar motvägas delvis av det vid oförändrad sockerhalt från 5: 61 till 5: 87 kronor per deciton ökade betpriset, föranledande en kostnadsökning å cirka 5 300 000 kronor, vidare av ökade täckningskostnader samt betfrakter för danska betor cirka 1 000 000 kronor, av genom prisstegringen föranledda ökningar av rekonstruktionsfonderna för stenkol cirka 4 000 000 kronor och för emballage cirka 1 200 000 kronor samt slutligen av kostnadsökningar på grund av prisstegringar för bränsle och emballage m. m. cirka 1 600 000 kronor. Totalt föreligger sålunda för 1950/51 en nettoförbättring gent emot 1949/50 å som nämnts cirka 22 700 000 kronor, vilken förbättring ungefär motsvarar enbart de under året företagna lageruppskrivningarna. Då vid innevarande verksamhetsårs ingång förelåg en bolagets fordran å statsregleringen å cirka 10 990 000 kronor, kommer så långt nu kan bedömas denna fordran under förutsättning av oförändrade socker- och sirapspriser och under eljest lika förhållanden att i 1950/51 års bokslut förvandlas i en statsregleringens fordran å bolaget å cirka 11 700 000 kronor.

Statens jordbruksnämnd har lämnat de sakkunnigas redogörelse utan erinran.

Anordningar för lastning och lossning av sockerbeter.

I syfte att underlätta järnvägstransporter av sockerbeter ha sedan år 1940 särskilda åtgärder vidtagits genom att vid olika järnvägsstationer inom bettdistriktet byggts arbetsbesparande anordningar för lastning och lossning av betor. För ändamålet ha anvisats *dels* till Bidrag till lastnings- och lossningsanordningar för sockerbeter tillhopa 1 250 000 kronor, *dels* till Anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar sammanlagt 4 515 000 kronor, *dels ock* till Lån till lastnings- och lossningsanordningar för sockerbeter 400 000 kronor. Från statens järnvägars dispositionsanslag ha dessutom ställts till förfogande 2 721 400 kronor för dylika anordningar vid statens järnvägar. Kungl. Maj:t har den 21 juni 1940 utfärdat kungörelse (nr 547) angående bidrag och lån av statsmedel till lastnings- och lossningsanordningar för sockerbeter, vilken kungörelse ändrats genom kungörelsen nr 199/1943.

I skrivelse den 29 augusti 1950 har *Sveriges betodlares centralförening* — under framhållande av den avgörande betydelse, som tillfredsställande lastningsanordningar numera ha för en rationellt bedriven sockerbetsodling — hemställt, att snarast och om möjligt före 1951 års betkampanj lastningsanordningar för sockerbeter måtte komma till stånd vid följande stationer vid statens järnvägar.

Inom III distriktet.

a) <i>Utbyten</i> av Österslövselevatorer mot skopkranar vid	
Svenstorp	54 000
Smedstorp	53 000
Västra Klagstorp	53 000
Kingelstad	55 000
b) <i>Nyanläggningar</i> med användande av de genom utbytena under a) frigjorda Österslövselevatorerna	
Vejbyslätt	31 000
Förslövsholm	22 000
Heagård	39 000
Kärreberga	29 000
c) <i>Nyanläggningar</i> med nyanskaffade skopkranar	
Askeröd	107 000
Onslunda	75 000
Järrestad	85 000
d) <i>Kompletteringsarbeten</i>	
Ramlösabrunn, spårförlängning för fullt utnyttjande av tidigare uppsatt skopkran	25 000

Inom VI distriktet.

- a) *Nyanläggningar* med användande av nyanskaffade Österslövselevatorer

Gualöv	28 500
Edestad	28 000
b) Anskaffande av flyttbara bryggor för förhöjning av befintliga lågkajer å följande 13 stationer: Vekerum, Ingelstad, Jäms- hög, Härsjön, Gustavstorp, Väckelsång, Sandbäck, Eltebro, Gungvala, Gammalstorp, Sølvesborg, Elisberg och Holje. Beräknad kostnad för varje station 600 kronor.	7 800
	Kronor 692 300

I skrivelsen uppgives vidare att, enligt vad statens järnvägar upplyst, s. k. mobilkranar skulle prövas vid vissa stationer under 1951 års kampanj. Föreningen förklarar att den, om dessa försök utfalla tillfredsställande, icke har något att erinra mot att dylika mobilkranar användas vid en eller flera av de stationer, vilka upptagits under III distriktet b) och c).

Över föreningens skrivelse ha remissutlåtanden avgivits av järnvägsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens handels- och industrikommission samt statens jordbruksnämnd, som tillika överlämnat yttrande från Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Järnvägsstyrelsen erinrar om att den tidigare vid upprepade tillfällen hävdad, att det ur järnvägsekonomisk synpunkt icke kan anses motiverat och lämpligt att av medel, som belasta statens järnvägars driftsräkning och

Station	Sveriges betodlars centralförenings förslag (efter om-disponering av elevator-värde vid ifrågasatta utbyten)		Järnvägsstyrelsens förslag	
	Kostnad	Anläggn. el. åtgärd	Kostnad	Anläggn. el. åtgärd
Svenstorp	45 500	} Utbyte av elevatorer mot skopkran	—	} Ingen åtgärd
Smedstorp	46 500		—	
V. Klagstorp	45 500		—	
Kingelstad	47 500		—	
Vejbyslätt	38 500	} Anläggning med enligt ovan frigjorda elevatorer	22 500	} 1 gemensam mobilkran
Förslovsholm	29 500		23 000	
Heagård	46 500		24 000	
Kärreberga	36 500	} Skopkran	25 500	} 1 gemensam mobilkran
Askeröd	197 000		53 000	
Onslunda	75 000	} Skopkran	31 500	} 1 gemensam mobilkran
Järrestad	188 000		50 500	
Ramlösabrunn	25 000	Förlängning av spår	—	Ingen åtgärd
Gualöv	28 500	Elevator	31 000	1 mobilkran
Edestad	28 000	Elevator	29 000	1 mobilkran
13 stationer inom VI distr.	7 800	Flyttbar brygga för förhöjning av befintliga lågkajer	7 800	Flyttbar brygga
Summa	685 300		297 800	

¹ Av centralföreningen uppgiven kostnad justerad på grund av senare vidtagen omräkning.

kapitalkonto, bestrida de avsevärda kostnaderna för särskilda betlastningsanordningar vid järnvägsstationerna. Inom styrelsen pågående undersökning rörande bettrafikens lönsamhet torde av allt att döma komma att bestyrka denna mening. Vidare bekräftar styrelsen, att under 1950 års betkampanj prov med mobila lastningskranar utförts i viss utsträckning. Enligt styrelsen torde systemet med dylika kranar medföra en betydande kostnadsbesparing i jämförelse med de hittills använda stationära lastningsanordningarna.

Härefter övergår järnvägsstyrelsen till en granskning av betodlareföreningens framställning. Resultatet av denna granskning samt styrelsens därå grundade förslag, jämförda med föreningens framställning, ha sammanfattats i den å s. 8 återgivna tablån.

I jämförelse med betodlareföreningens framställning innebär sålunda järnvägsstyrelsens förslag en besparing å (685 300 — 297 800 =) 387 500 kronor. Styrelsen föreslår emellertid tillika, att vid fyra stationer, till vilka tidigare anvisats 152 000 kronor för anskaffande av skopkranar eller elevatorer, i stället skola användas mobilkranar. Då dessa kostnadsberäknas till 114 000 kronor, uppstår härigenom en ytterligare besparing å 38 000 kronor. Därest betlastningsanordningar utföras vid ifrågavarande stationer enligt styrelsens förslag, erfordras sålunda icke större medelsanvisning än (685 300 — 387 500 — 38 000 =) 259 800 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner sig ur de synpunkter, som styrelsen har att beakta, böra tillstyrka föreningens framställning. Styrelsen framhåller, att mekaniska lastningsanordningar ha visat sig vara arbetsbesparande och sålunda bidra till att minska arbetskraftsbehovet vid betlastningen.

Ej heller *statens handels- och industrikommission* har ur sina synpunkter något att erinra mot att erforderliga medel ställas till förfogande för att utföra ifrågavarande anläggningar. Kommissionen framhåller samtidigt, att leveranstiden för anläggningar av förevarande slag alltjämt är mycket lång. Enligt kommissionen kräver därför anskaffningsfrågan och medelsanvisningen för ändamålet ett avgörande utan uppskov, om de avsedda anordningarna skola kunna utnyttjas vid 1951 års betkampanj.

Statens jordbruksnämnd uttalar inledningsvis, att den anser sig böra understödja tillkomsten av arbetsbesparande anordningar på ifrågavarande område. Nämnden anser det emellertid kunna ifrågasättas om de fasta lastningsanordningar — s. k. Österslövselevatorer och skopkranar — som avses i betodlareföreningens framställning, i nuvarande läge äro de mest ändamålsenliga. De s. k. mobilkranarna torde nämligen vara väsentligt mera användbara än de nyssnämnda båda typerna. Enligt vad nämnden inhämtat torde dock på utvecklingens nuvarande ståndpunkt mobilkranar ej böra komma till allmännare användning för betlastning, innan de ytterligare prövats under åtminstone ännu en säsong i landet. Jordbruksnämnden anser sig därför böra understödja betodlareföreningens program och tillstyrker sålunda bifall till dess framställning.

Förslag till avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget m. m.

I januari 1951 tillsatte statens jordbruksnämnd en förhandlingsdelegation i sockerprisfrågor, bestående av landshövdingen C. Mannerfelt, ordförande, samt generaldirektören och chefen för statens jordbruksnämnd O. Söderström, organisationschefen i kooperativa förbundet fil. lic. M. Bonow och ordföranden i statens priskontrollnämnd kommerserådet H. Älmeby.¹ Delegationen har under februari 1951 förhandlat med styrelsen för Sveriges betodlares centralförening och representanter för Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande villkoren för 1951 års betodling och sockerproduktion.

Med förenämnda skrivelse den 20 mars 1951 har jordbruksnämnden överlämnat en av delegationen upprättad promemoria rörande resultatet av nyssnämnda förhandlingar. Promemorian innehåller dels en närmare redogörelse för förhandlingarnas gång, dels förslag till villkor för 1951 års betodling och till överenskommelse mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Enligt vad jordbruksnämnden uppger ha förslagen antagits av föreningens stämma och bolaget. För egen del förklarar sig jordbruksnämnden biträda ifrågasvarande förslag.

Vad först angår delegationens förhandlingar med Sveriges betodlares centralförening redogör delegationen i sin promemoria först för två produktionskostnadskalkyler, uppgjorda den ena av betodlareföreningen och den andra inom jordbruksnämnden och avsedda att belysa den kostnadsändring för sockerbetsodlingen, som kunde beräknas för år 1951 i jämförelse med år 1950. Vidare redovisas i promemorian vissa synpunkter och förslag, som framförts under överläggningarna.

I anslutning till vad som förekommit vid förhandlingarna har delegationen framlagt följande förslag till villkor för 1951 års betodling.

1. Grundpriset för 100 kilogram betor med 16 procent sockerhalt skall, därest sockerbetsodlingen uppgår till minst 50 000 hektar, utgöra 6 kronor 25 öre. Härav äro 23 öre att anse såsom ett för året utgående stimulansbelopp, som förutsatts skola inräknas i jordbrukskalkylen. Om odlingen understiger 50 000 hektar minskas grundpriset med sagda belopp. För att i nuvarande läge främja en i förhållande till fjolåret vidgad odling av sockerbetor skall till ovannämnda grundpris av 6 kronor 25 öre göras ett ytterligare stimulanstillägg (avsett att ligga utanför jordbrukskalkylen), beroende av den odlade arealen i enlighet med följande bestämmelser: För varje helt 200-tal hektar, varmed odlingen överstiger 54 000 hektar, ökas grundpriset med 1 öre. Till grund för prisberäkningen skall ligga den av Svenska sockerfabriksaktiebolaget med utgångspunkt från en representativ uppmätning på sedvanligt sätt beräknade totala sockerbetsarealen.

Det förutsattes, att centralföreningen liksom i fjol medverkar till att sockerbetsodlingen erhåller största möjliga omfattning.

¹ Då kommerserådet Älmeby under tiden för prisförhandlingarna vistats utomlands, har i hans ställe byråchefen E. Carbell, med herr Harry Svensson såsom ersättare, representerat priskontrollnämnden i delegationen.

2. Det i betodlingskontraktet § 8 omförmälda tilläggspriset av 40 öre per 100 kg såsom ersättning för extra täckningskostnader skall för till Linköpingfabriken kontrakterade betor utgå för leverans fr. o. m. den 1 november.

3. Den i betodlingskontraktet § 8 intagna s. k. 63-dagarsregeln ändras därhän, att uträkningen om eventuellt framflyttad tid sker med hänsyn till ej blott medelhektarskörden vid bruket (i följande regel betecknad med s) utan även till rikets totala sockerbetsareal därest denna överstiger 52 500 hektar (i följande regel betecknad med A). Det antal hela dygn, varunder avverkningen — driftavbrott på grund av force majeure frånräknade — får pågå, innan den extra ersättningen utgår och sockerhaltsbestämningen upphör, skall beräknas genom att 63 multipliceras med

$$\frac{s}{36 - 0,0002 (A - 52\ 500)}$$

4. Rörande frågan om sockerhaltsbestämningen har sockerbolaget utfäst sig *dels* att de s. k. betsvansarna ej skola ingå i sockersnitseln utan tillföras betmassan eller betforen, *dels* att den internationella polarisationsskalan skall införas.

5. Prisbestämmelserna å sockerbetor behållas i övrigt oförändrade från år 1950.

6. Den i betodlingskontraktet § 5 ingående särskilda fraktbestämmelsen för det fall, att smutsprocenten överstiger 25, utgår helt.

7. Den i betodlingskontraktet intagna tabellen för fraktkostnadsberäkning skall, med hänsyn till höjda frakttaxor, få följande ändrade lydelse.

Fraktkostnad för 100 kg sockerbetor:	Betodlarens andel:
35 eller 37 öre	8 öre
39 »	9 »
41 » och däröver	10 »

8. På grund av de väntade stegringarna i järnvägarnas betmassefrakter har sockerbolaget medgivit, att följande regel rörande utjämning av dessa fraktkostnader skall tillämpas: Envar odlare svarar för betmassefrakten t. o. m. 30 km, d. v. s. för en fraktkostnad av högst 33 öre per 100 kg massa. På längre avstånd kvarstår endast de 33 örena, medan överskjutande fraktkostnad bäres kollektivt av betodlarna. Sockerbolaget skall administrera denna clearing.

9. Beträffande frågan om rätt för odlare att i särskilda fall plöja upp besätt betfält antecknas, att centralföreningen och sockerbolaget överenskommit om samråd för påskyndande av avgörandet av sådana frågor.

10. Här ej särskilt nämnda bestämmelser i gällande betodlingskontrakt behållas jämväl för år 1951 under iakttagande tillika av vad som överenskommits vid direkta förhandlingar mellan centralföreningen och sockerbolaget.

11. Beträffande melasstilldelningen år 1951 erhåller betodlare ett fat om cirka 250 kilogram för varje påbörjat hektar till ett pris av 3 öre per kilogram beträffande före den 1 december uttagen kvantitet och 4 öre per kilogram beträffande därefter uttagen kvantitet. Därjämte äger odlare erhålla ett halvt fat för varje påbörjat hektar till ett pris av 14 öre per kilogram.

12. I avseende å traktortågen antecknas, att den intill den 31 december 1950 gällande dispensbestämmelsen med viss ändring förlängts att gälla till och med den 31 december 1951.

13. Beträffande statsbidrag till kockahushåll, reseersättning för betarbe-

tare och vissa daghem har från arbetsmarknadsstyrelsen uttalats, att de under 1950 härom gällande reglerna ävensom de högre bidrag som utgingo under höstens upptagning, skola kvarstå under 1951, därvid förutsattes, att hithörande kostnader skola ingå bland de kostnader, som staten garanterar sockerbolaget. Bolaget har alltså att ersätta vad arbetsmarknadsstyrelsen utger under 1951 för ändamålet.

14. Beträffande arbetskraftfrågan i övrigt för betfälten ävensom frågan om gummiutrustningen för fordon för transport av betor m. m. åberopas vad härom meddelats vid årets förhandlingar.

15. Beträffande ersättning till centralföreningen för dess utbetalningar och kostnader rörande bidrag till vissa odlare för arbetssvårigheter på grund av stenförekomst skall vad härom för åren 1949 och 1950 gällt även tillämpas för 1951 med den ändring, att det tidigare angivna högsta beloppet per hektar, 21 kronor 70 öre, höjes till 26 kronor 60 öre.

16. Beträffande betlastningsanläggningarna förutsattes, att de av Kungl. Järnvägsstyrelsen i yttrande den 24 januari 1951 till Chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta anläggningarna komma till utförande, ävensom att en elevator anordnas vid den såsom angelägen ansedda betlastningsstationen Kingelstad. Detta innebär, att mobilkranar skulle anskaffas en för Vejbyslätt och Förslövsholm gemensamt, en för Heagård och Kärreberga gemensamt, en för Askeröd, en för Onslunda och Järrestad gemensamt, en för Gualöv och en för Edestad, varjämte *dels* vid 13 stationer inom VI distr. skall anordnas flyttbara bryggor, *dels* de tidigare beslutade rörande Klippan, Ö. Ljungby, Persnäs och Löttorp bör ändras därhän, att härför skulle anskaffas två mobilkranar, *dels ock* att vid Kingelstad den nuvarande Österlövs-elevatoren ersättes av en Mekano elevator. Anläggningskostnaderna, i vad de enligt järnvägsstyrelsens fördelningsförslag anses böra hänföras till betleveranserna, skola för samtliga ovan nämnda anordningar med undantag för de två mobilkranarna vid Klippan, Ö. Ljungby, Persnäs och Löttorp, för vilka anslag beviljats redan föregående år, till halva beloppet påläggas de kostnader, som staten garanterar sockerbolaget, som alltså har att ersätta Kungl. Järnvägsstyrelsen berörda del av anläggningskostnaderna. Övrig del av anläggningskostnaderna bestrides av S.J.

17. Beträffande villkoren för odling och leverans av i Västergötland odlade betor förutsattes, att vad förra året härom blivit överenskommet också i tillämpliga delar skall gälla även för 1951 under iakttagande tillika vad som överenskommits vid direkta förhandlingar mellan betodlarorganisationen och sockerbolaget. (Jfr dock punkt 18 nedan.)

18. Det antecknas beträffande frakter för betor, där transporten genom sockerbolagets försorg sker per bil, att sockerbolaget förklarar sig vilja såsom hittills söka att på ett för leverantörerna ekonomiskt sätt ordna dessa transporter ävensom tillse att, därest dessa fraktkostnader skulle öka, odlares procentuella andel av kostnaden ej skall bli högre än under 1950.

Delegationen övergår härefter till en redogörelse för förhandlingarna med sockerbolaget. Till förhandlingarna hade på sedvanligt sätt från bolaget införskaffats erforderligt siffermaterial m. m., vilket siffermaterial legat till grund för dessa. Rörande innebörden av bolagets kalkyler för verksamhetsåret 1951/52 i vad dessa avse den låsta posten, hänvisar delegationen till den å nästa sida intagna sammanställningen. I denna ha till jämförelse även intagits vissa uppgifter, avseende motsvarande kostnadsposter under innevarande och närmast föregående år.

Sammanställning av låsta kostnader (1 000-tal kronor).

	Enligt sockerbolagets bokslut för 1949/50	Enligt sockerbolagets kalkyler februari 1951		
	290 876 ton råsocker	För 1950/51 312 000 ton råsocker	För 1951/52 grundad på priserna i nov.—dec. 1950	
			285 000 ton råsocker	300 000 ton råsocker
Underhåll	10 516	10 224	6 889	6 889
Avskrivningar	5 296	5 142	5 250	5 250
Meravskr. ber. på återansk.värdet	2 332	2 319	8 127	8 127
Skatter	3 309	3 180	4 245	4 245
Omkostnader (fri disposition)	300	300	300	300
Personalkostnader (avlöningar m. m.) ..	23 961	25 277	25 474	25 876
Vågpersonalavlöningar	768	905	827	870
Pensioner	1 270	1 262	1 334	1 334
Försäkringar	559	509	607	620
Betfrö	2 282	2 441	2 770	2 917
Kalksten	1 286	1 437	1 276	1 343
Kalkstensfrakter	190	240	209	220
Förbrukningsmaterial för drift	1 159	1 282	1 228	1 294
Betfrakter	3 582	4 297	3 781	3 979
Råsockerfrakter	2 156	2 616	2 595	2 696
Omkostnader	2 198	2 239	2 317	2 317
Nedskrivning av förnödenheter	1 700	—	—	—
Regleringskonto	30	66	—	—
Kapitalränta	3 163	3 321	4 750	4 750
Ber. löneförhöjning (tjm. 4 mån., arb. 3 mån.)	—	900	—	—
Summa	66 057	67 957	71 979	73 027
Belopp i öre per kilogram råsocker....	22·71	21·78	25·26	24·34

I anslutning till nyssnämnda sammanställning anför delegationen beträffande förhandlingarna med sockerbolaget om den låsta kostnads-posten i huvudsak följande.

Bolaget framhöll vid förhandlingarna, att osäkerheten i fråga om den framtida utvecklingen av penningvärdet gjorde det svårt att göra någorlunda hållbara förkalkyler beträffande vissa kostnadsposter. Med hänsyn härtill föreslog bolaget, att man vid multipelberäkningen skulle utgå från en kalkyl, som baserades på ett visst prisläge, i förevarande fall lämpligen prisläget november—december 1950. På grundval av upprättade prisindices skulle sedan fortlöpande under året omräkning ske av de poster i kalkylen som voro svåra att direktberäkna, nämligen underhålls- och förbrukningsmaterial, frakter för kalksten, betor och råsocker, kostnaderna för kalksten samt omkostnader. Om indexmetoden komme till användning, skulle det vidare bli möjligt att bland de låsta kostnaderna även inräkna posterna bränsle, emballage, raffinadfrakter och melassfrakter. Det fram-

hölls att i avtalet mellan staten och sockerbolaget intagits en klausul om förhandlingar för jämkning av de låsta kostnaderna, därest väsentliga förändringar i prisnivån skulle inträffa. En praktisk tillämpning av denna bestämmelse skulle vara, ansåg bolaget, att prisstegringar inom en viss ram utöver de, som redan vid förhandlingstillfället kunde konstateras jämfört med november—december 1950, skulle ingå i den slutliga multipelberäkningen utan särskild ny förhandling. Om kostnadsökningen skulle spränga denna ram, erfordras däremot förhandling mellan parterna. Häremot genmälde delegationen att en princip, som innebar automatisk kostnadsersättning vid stigande priser, icke kunde godtagas. Bolaget borde i stället räkna om berörda kostnadsposter med hänsyn till de sedan december 1950 inträffade eller eljest kända pris- och lönestegringarna, varjämte uppgifter borde inhämtas om de kommande höjningarna av SJ:s fraktsatser.

Vid återupptagna förhandlingar meddelade bolaget bl. a. att en omfattande undersökning verkställdes, vilken för posterna underhålls- och förbrukningsmaterial visade en faktisk prisstegring sedan november—december 1950 med 18,8 procent. En granskning utförd av den inom delegationen ingående representanten för priskontrollnämnden gav vid handen att bolagets beräkningar syntes ge ett riktigt uttryck för den inträdda prisstegringen. Bolaget påyrkade emellertid, att man vid multipelberäkningen borde ta hänsyn jämväl till de ytterligare kostnadsökningar för berörda poster, som kunde väntas under året och föreslog, att de i grundkalkylen upptagna beloppen borde höjas med 25 procent. Enighet uppnåddes sedermera om att för kostnadsposterna underhålls- och förbrukningsmaterial för drift räkna med en kostnadsökning, som motsvarade 23,7 procent av beloppen i grundkalkylen.

I och med att man sålunda enades om att de låsta kostnaderna skulle direktberäknas utan senare justering med användning av prisindices fråntredde bolaget önskemålet om att ytterligare kostnadsposter skulle läsas.

Beträffande årets förhandlingar i övrigt med bolaget om den låsta kostnadsposten framhåller delegationen, att dessa huvudsakligen berört kapitalränta, skatter, meravskrivningarna och den råsockerkvantitet, som borde läggas till grund för multipelberäkningen. Härom anför delegationen.

I fråga om kapitalräntan hade bolaget med hänsyn till penningvärdets fall räknat med högre belopp än tidigare. I samband med att denna post diskuterades påyrkade bolaget, att den i kontraktet mellan staten och bolaget intagna bestämmelsen om att utdelningen till bolagets aktieägare ej får höjas, borde utgå. Utdelningsspärren önskades hävd redan för det löpande avtalsåret. I förhandlingarnas slutskede meddelade delegationen, att den icke kunde gå med på en höjning av kapitalräntan i kalkylen men att den ville framlägga förslag om att utdelningsspärren skulle hävas. Då kapitalräntan alltså ej höjdes, skulle ej heller skatteposten få höjas.

I bolagets grundkalkyl hade meravskrivningar utöver tabellenliga avskrivningar beräknats på fulla återanskaffningsvärdena för maskiner och inventarier under motivering att avskrivning enligt denna princip numera erkänts vara riktig. Meravskrivningarna uppgingo därvid till 8 127 000 kronor. Delegationen uttalade, att principen om avskrivning beräknad på återanskaffningsvärdena nu borde kunna godtagas, men att man i kalkylen icke borde räkna med 100-procentig avskrivning. Det vore sålunda befogat att räkna med en betydande reduktion av meravskrivningarna. Delegationen erinrade i detta sammanhang om att bolaget föregående år upptagit de totala avskrivningarna till 75 procent av återanskaffningsvärdena. Denna nedräk-

ning motiverade bolaget bland annat med att ersättningsanskaffningar ofta äro modernare än de föremål de ersätta. Häremot genmålde bolaget nu bl. a. att det av bolaget upptagna beloppet vid en fortgående prisstegring icke täckte en 100-procentig avskrivning och att de återanskaffningsvärden, som legat till grund för kalkylen, avsågo maskiner av samma typ som de befintliga; man hade sålunda nu icke räknat med någon värdeökning för ersättning med maskiner av modernare typ.

I fråga om råsockerkvantiteten ansåg delegationen att den myckenhet, som bolaget räknade med vore för låg, särskilt med hänsyn till att delegationen ämnade föreslå ett extra stimulanstillägg till årets grundpris på sockerbeter. Det vore därför mera rimligt att basera kalkylen på en råsockerkvantitet av 300 000 ton.

Delegationen anför härefter, att bolaget vid slutförhandlingarna den 20 februari 1951 bl. a. meddelade, att man var beredd att sänka meravskrivningsbeloppet i kalkylen till 7 miljoner kronor och beräkna multipeln på basis av 290 000 ton råsocker. Delegationens motförslag upptog 5,1 miljoner kronor i meravskrivningar och en råsockerkvantitet av 300 000 ton. Alternativt kunde råsockerkvantiteten upptagas till 290 000 ton, men då skulle multipeln göras rörlig enligt samma metod som tillämpats för åren 1948/49 och 1949/50. Uppgörelse träffades sedan om att meravskrivningarna skulle upptagas till 6,1 miljoner kronor och att multipeln skulle utgöra 26,25 öre per kilogram råsocker, vilket belopp framkommer vid en råsockerkvantitet av 300 000 ton. Den närmare beräkningen av multipeln framgår av följande kalkyl.

**Låsta kostnaderskalkyl för 1951/52 enligt överenskommelse den 20 februari 1951
(definitiva frakter ej fastställda).**

Kostnadsslag	Enligt grundkalkylens priser per nov.—dec. 1950 1 000 kr	Avdrag 1 000 kr	Tillägg		Grundkalkylavdrag + tillägg 1 000 kr
			1 000 kr	i % på grundkalkylen	
Underhåll	6 889		1 635	23·7	8 524
Avskrivningar	5 250				5 250
Meravskr. ber. på återansk.värdet ...	8 127	2 027			6 100
Skatter	4 245	545			3 700
Omkostnader (fri disposition).....	300				300
Personalkostnader (avl. m. m.)	25 876		3 980	15·4	29 856
Vägpersonalavlönningar.....	870		144	16·6	1 014
Pensioner.....	1 334		168	12·6	1 502
Försäkringar	620				620
Betfrö	2 917				2 917
Kalksten	1 343		251	18·7	1 594
Kalkstensfrakter.....	220		55	25·0	275
Förbrukningsmaterial för drift	1 294		307	23·7	1 601
Betfrakter	3 979		1 392	35·0	5 371
Råsockerfrakter	2 696		621	23·0	3 317
Omkostnader	2 317		392	16·9	2 709
Kapitalränta	4 750	650			4 100
Summa	73 027	3 222	8 945		78 750
Belopp i öre per kilogram råsocker ..	24·84	1·07	2·98		26·25

Enligt delegationen var emellertid nyssnämnda uppgörelse att betrakta som preliminär, eftersom de verkliga fraktkostnadsökningarna för kalksten, betor och råsocker ej voro kända. Det överenskomms att multipeln skulle justeras, sedan uppgifter om nya fraktsatser inkommit.

Delegationen anför till sist, att statens järnvägar sedermera framlagt förslag till nya fraktsatser. På grundval härav har en slutlig beräkning av nyssnämnda fraktkostnadsökning kunnat utföras. Ökningen har därvid visat sig uppgå till 0,36 öre per kilogram råsocker. Den preliminärt fastställda multipeln 26,25 öre bör enligt delegationen på grund härav höjas med sagda belopp till 26,61 öre per kilogram råsocker.

I anslutning till de förda förhandlingarna med sockerbolaget har delegationen utarbetat följande av bolaget godkända förslag till överenskommelse rörande villkoren för sockertillverkningen m. m. under regleringsåret 1 maj 1951—30 april 1952.

a) Det för tiden 1 maj 1950—30 april 1951 gällande kontraktet mellan svenska staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget angående sockertillverkningen m. m. förnyas att gälla för tiden 1 maj 1951—30 april 1952, därvid i det nya kontraktet skola gälla följande under b)—i) angivna ändrade bestämmelser.

b) Vad i det äldre kontraktet säges om tiden 1 maj 1950—30 april 1951 skall i stället gälla tiden 1 maj 1951—30 april 1952, liksom vad i det äldre kontraktet säges rörande förhållandena den 30 april 1951 i stället skall avse den 30 april 1952.

c) »Statens jordbruksnämnd» skall i kontraktet insättas i stället för »statens sockernämnd».

d) Bolaget förbinder sig att inbjuda till teckning av kontrakt angående sockerbetsodling under år 1951 i enlighet med mellan bolaget och Sveriges betodlars centralförening vid förhandlingar direkt eller inför statsdelegerade överenskomna grunder (se bilaga angående villkoren för 1951 års sockerbetsodling). — 2 § första stycket i kontraktet jämkas i enlighet härmed. — Till 2 § tredje stycket fogas tillägget »eller bestämts vid årets förhandlingar».

e) I 3 § första stycket ersättes »som av Kungl. Maj:t fastställas» med, »som fastställas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av statens jordbruksnämnd». I 3 § andra stycket ersättes »Kungl. Maj:t» med »statens jordbruksnämnd».

f) Den i 4 § 1 mom. angivna multipel (21,80 öre) ändras till 26,61 öre.

g) 4 § 1 mom. sista stycket utgår. (I samband härmed framlägges förslag, att den i nu löpande kontrakt intagna motsvarande bestämmelsen förklaras hävd, d. v. s. att utdelningsbegränsningen ej skall gälla i avseende å bolagets för året $\frac{1}{6}$ 1950— $\frac{30}{4}$ 1951 uppburna vinst.)

h) Följande nya sista stycke i 4 § 1 mom. införes:

»Under statsgarantien få inläggas av bolaget bestridda kostnader dels för täckande av vad genom arbetsmarknadsstyrelsen under avtalsåret utgivits i bidrag till kockahushåll och resekostnader för arbetskraft till betfälten och till vissa daghem, dels för täckande av hälften av de till betleveranserna hänförliga anläggningskostnaderna för de 1951 vederbörligen beslutade av statens järnvägar utförda betlastningsanordningarna.»

i) Punkt 3 i allmänna uttalanden från förhandlingarna utgår.

Departementschefen.

Under en följd av år ha statsmakterna genom avtal med såväl sockerindustrien som betodlarna reglerat sockernäringen i landet. Huvudprincipen för regleringen har varit, att staten enligt vissa bestämmelser tillförsäkrat Svenska sockerfabriksaktiebolaget ensamrätt till import av socker mot det att bolaget åtagit sig att inbjuda till teckning av kontrakt om sockerbetsodling i enlighet med av staten godkända grunder. Sedan ett antal år tillbaka garanterar staten därjämte bolaget täckning av vissa med sockertillverkningen förbundna kostnader, mot det att bolaget är redovisningsskyldigt för sina inkomster av sockertillverkningen.

I huvudsak synas samma principer böra gälla även för nästa tillverkningsår. Ett avtal mellan staten och sockerbolaget rörande sockerproduktionen bör alltså även i år genomföras.

Vid förhandlingar mellan å ena sidan en av statens jordbruksnämnd tillsatt delegation samt å andra sidan styrelsen för Sveriges betodlares centralförening har delegationen framlagt förslag rörande villkoren för sockerbetsodlingen under år 1951. Dessa ha sedermera godkänts av föreningen vid föreningsstämma den 5 mars 1951.

De sålunda utarbetade villkoren för 1951 års odling avvika i några avseenden från dem, som gällde för 1950 års odling. Grundpriset för 100 kilogram betor med 16 procent sockerhalt skall sålunda utgöra 6 kronor 25 öre, därest sockerbetsodlingen uppgår till minst 50 000 hektar. Härav äro emellertid 23 öre att anse såsom ett för året utgående stimulansbelopp, vilket förutsatts skola inräknas i jordbrukskalkylen. Om odlingen understiger 50 000 hektar skall grundpriset minskas med sagda belopp. För att i nuvarande läge främja en i förhållande till år 1950 vidgad odling av sockerbetor skall utöver grundpriset av 6 kronor 25 öre utgå ett ytterligare stimulans-tillägg, avsett att ligga utanför jordbrukskalkylen. Detta ytterligare tillägg skall bero av den odlade arealen på så sätt, att grundpriset skall ökas med ett öre för varje helt 200-tal hektar, varmed odlingen överstiger 54 000 hektar.

Vidare må nämnas att den i betodlingskontraktet intagna s. k. 63-dagarsregeln ändrats på sätt som närmare framgår av det förut återgivna förslaget till villkor för 1951 års betodling. Även betodlingskontraktets tabell för fraktkostnadsberäkning har ändrats. Orsaken härtill är den höjning, som skett av frakttaxorna. På grund av de väntade stegringarna i järnvägarnas betmassefrakter har vidare sockerbolaget medgivit att en viss utjämning av dessa fraktkostnader skall ske. Envar odlare skall sålunda svara för betmassefrakten t. o. m. 30 kilometer, d. v. s. för en fraktkostnad av högst 33 öre per 100 kilogram massa. Vid längre avstånd skall endast nämnda kostnadsbelopp kvarstå, medan överskjutande kostnad skall bäras kollektivt av odlarna. Sockerbolaget har åtagit sig att administrera denna clearing. Slutligen har det högsta bidraget till vissa odlare för arbetssvårigheter på grund

av stenförekomst höjts från 21 kronor 70 öre till 26 kronor 60 öre per hektar.

I övrigt överensstämman villkoren för årets odling i huvudsak med de hitillsvarande. Sålunda skall även i år till odlare, som tecknar kontrakt avseende leverans till Mörbylånga, Roma eller Linköpings råsockerfabrik, utgå ett arealtillägg av 10 kronor för varje påbörjat halvt hektar odlade betor. För odling, som ej överstiger ett kvarts hektar, skall arealtillägget dock utgå med allenast 5 kronor. Vidare skola även under år 1951 för odling och leverans av i Västergötland odlade betor gälla de särskilda villkor, som överenskommits för år 1950 med hänsyn till nedläggandet av sockerfabriken i Lidköping. I den mån intet särskilt omnämns i delegationens förslag skall gälla vad som tillämpats förra året.

De sålunda angivna villkoren för sockerbetsodlingen under år 1951 synas böra godtagas.

Härefter torde jag till behandling få upptaga frågan om nytt avtal mellan staten och sockerbolaget. Förslag till ett dylikt avtal har upprättats av delegationen efter överläggningar med bolaget och överensstämmer med vissa jämkningar och avvikelser med det nu löpande avtalet, vilket giltighetstid utgår den 30 april 1951.

Enligt gällande avtal omfattar statens kostnadsgaranti ej posterna underhåll, avskrivningar, skatter, visst mindre belopp till bolagsstyrelsens fria disposition, avlöningar, pensioner, förbrukningsartiklar, omkostnader, kalksten, betfrö, frakter för kalksten, betor och råsocker, försäkringar samt förräntning av bolagets eget kapital (vinst). Bolaget får i stället för täckande av dessa poster tillgodoräkna sig ett belopp av 21,⁸⁰ öre per kilogram tillverkat råsocker (den s. k. multipeln). Sagda belopp föreslås nu höjt till 26,⁶¹ öre. Mot detta förslag har jag icke någon erinran.

Den i gällande avtal intagna bestämmelsen att den under år 1940 tillämpade utdelningen till bolagets aktieägare ej får höjas, föreslås vidare skola utgå i nästa års avtal. Stadgandet avses för övrigt skola hävas även i löpande avtal. Med hänsyn till att den allmänna utdelningsbegränsningen numera borttagits torde icke något vara att invända mot detta förslag. Jag vill i detta sammanhang även erinra om att den i den låsta kostnadsposten ingående delposten kapitalränta förutsättes skola bibehållas vid oförändrat belopp. Slutligen föreslås, att i avtalet skall införas en bestämmelse om att under statsgarantien skola få inläggas av bolaget bestridda kostnader dels för täckande av vad genom arbetsmarknadsstyrelsen under avtalsåret utgivits i bidrag till kockahushåll och resekostnader för arbetskraft till betfälten och till vissa daghem, dels för täckande av hälften av de till betleveranserna hänförliga anläggningskostnaderna för de år 1951 vederbörligen beslutade betlastningsanordningar som utföras av statens järnvägar. Jag har icke något att invända mot att dessa bestämmelser upptagas i avtalet. Även i övrigt synes delegationens förslag kunna godtagas.

I anslutning till det anförda har utarbetats ett förslag till kontrakt mel-

lan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. under tiden den 1 maj 1951—den 30 april 1952 med därtill fogade allmänna uttalanden från förhandlingarna (*bilaga 1*). Förslaget, som godtagits av sockerbolaget, ansluter sig med de i det föregående angivna undantagen i det väsentliga till nu gällande kontrakt. I övrigt tillåter jag mig hänvisa till kontraktsförslagets lydelse, som ej synes tarva ytterligare motivering.

Det nu ifrågasatta avtalet synes lämpligen i huvudsak böra gälla under tiden den 1 maj 1951—den 30 april 1952. Såsom framgår av avtalets innehåll komma emellertid vissa av bestämmelserna att få giltighet även efter sistnämnda tidpunkt.

Grunderna för avtalet böra underställas riksdagen. Med hänsyn till rådande ovissa förhållanden kan den situationen möjligen inträffa, att under avtalstiden vissa ändringar i de avtalade bestämmelserna kunna bli nödvändiga. Jag förutsätter, att den omständigheten att avtalsgrunderna prövats av riksdagen ej skall utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, därest så av väsentligt ändrade förhållanden påkallas, med berörda parter överenskomma om av dylika omständigheter motiverade jämkningar i kontraktet även som eljest företaga de mindre jämkningar, som kunna finnas påkallade.

Vidare förutsättes, att riksdagen fattar beslut, att för tiden från den 31 januari 1952, då nu gällande importmonopol utgår, till och med viss framtida tidpunkt rätt att till riket införa socker icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt. Erforderliga närmare föreskrifter torde få utfärdas av Kungl. Maj:t. Det bör givetvis iakttagas, att importrätten lämnas fri beträffande de i 1 § andra och tredje styckena av kontraktet avsedda fallen. Beträffande den tidpunkt då införselmonopolet skall utlöpa är att märka, att, ehuru avtalet med bolaget är avsett att utgå den 30 april 1952, det med hänsyn till statens garanti rörande bolagets vid sagda dag förefintliga sockerlager synes nödvändigt, att riksdagens beslut om införselmonopolet får den innebörden, att Kungl. Maj:t har möjlighet att utsträcka giltighetstiden för detsamma intill dess garantien infriats genom lagrets försäljning. Detta kan antagas ha skett vid ingången av februari månad 1953.

Vad härefter angår det ekonomiska mellanhavandet mellan staten och sockerbolaget torde jag få erinra om de prishöjningar å socker och sirap, som genomförts från och med den 10 februari respektive den 17 mars 1951. Dessa prishöjningar ha avvägts så, att de med hänsyn till nu rådande prishöjningar och till det nya avtalet mellan staten och bolaget kunna beräknas täcka de ökade kostnaderna för sockerproduktionen. Ätminstone såvitt nu kan bedömas synas därför icke några särskilda medel behöva äskas på grund av statens åtaganden gentemot sockerbolaget.

Till slut torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t tidigare denna dag bemyndigat järnvägsstyrelsen att av statens järnvägars dispositionsanslag taga i anspråk högst 357 800 kronor för vidtagande av ytterligare betlastnings-

anordningar vid statens järnvägar. I enlighet med förut omförmälda överenskommelse skall halva beloppet påläggas de kostnader som staten garanterar sockerbolaget. Frågan i vad mån avskrivning av investeringsbeloppet skall ske torde framdeles få anmälas av chefen för finansdepartementet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta, att för tiden från och med den 1 februari 1952 till och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 31 januari 1953, rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; samt

3) medgiva, att avtal må träffas mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förut anført.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.

Bilaga 1.

F ö r s l a g
till
K o n t r a k t
mellan svenska staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget
angående sockertillverkningen m. m. under tiden 1 maj
1951—30 april 1952.

Mellan svenska staten å ena sidan samt å andra sidan Svenska sockerfabriksaktiebolaget, i det följande benämnt bolaget, är följande överenskommelse träffad.

1 §.

Staten tillförsäkrar bolaget för nedan i 9 § omförmälda tid att annan än bolaget ej skall äga laglig rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120).

Vad ovan sägs skall icke utgöra hinder för annan att företaga transitering, returfortullning eller uppläggning i frihamn eller å tulllager eller provianteringsfrilager av nyss omförmälda vara; dock får å provianteringsfrilager upplagd sådan vara endast efter av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelat tillstånd disponeras annorledes än till fartygs proviantering i föreskriven ordning.

Vad i första stycket sägs gäller ej heller i avseende å vara, som införes i egentlig gränstrafik eller under sådana förhållanden, att tullfrihet för varan åtnjutes enligt annan bestämmelse i 5 § tulltaxeförordningen än den under s) upptagna eller enligt 6 eller 8 § samma förordning.

Utän hinder av vad ovan sägs äger staten rätt att till riket införa de myckenheter socker, som staten anser erforderligt anskaffa, varvid emellertid förutsättes, att försäljningen av sålunda importerat socker sker med anlitan- de av bolaget. Bolagets verksamhet med importsocker skall bedrivas såsom en från verksamheten enligt förevarande kontrakt fristående rörelse, reglerad genom särskilt avtal mellan staten och bolaget. De utgifter, som äro för- enade med importvarans anskaffande (däri inräknat ränta å i denna rörelse investerat kapital), lagring, försäljning m. m., skola alltså icke ingå under statens garanti enligt 4 § här nedan, utan gäller angående dylika utgifter liksom rörande redovisning av de å importverksamheten uppkommande in- komsterna vad därom i särskild ordning överenskomes mellan staten och bolaget.

2 §.

Bolaget förbinder sig att inbjuda till teckning av kontrakt angående sockerbetsodling under år 1951 i enlighet med mellan bolaget och Sveriges betodlares centralförening vid förhandlingar direkt eller inför statsdelegerade överenskomna grunder. Grundpriset för 100 kilogram betor med 16 procent sockerhalt skall, därest sockerbetsodlingen uppgår till minst 50 000 hektar, utgöra 6 kronor 25 öre. Härav äro 23 öre att anse såsom ett för året utgående stimulansbelopp, som skall inräknas i jordbrukskalkylen. Om odlingen understiger 50 000 hektar skall grundpriset minskas med sagda belopp. För att i nuvarande läge främja en i förhållande till år 1950 vidgad odling av sockerbetor skall utöver ovannämnda grundpris av 6 kronor 25 öre utgå ett ytterligare stimulanstillägg, avsett att ligga utanför jordbrukskalkylen. Detta ytterligare tillägg skall bero av den odlade arealen på så sätt, att grundpriset skall ökas med 1 öre för varje helt 200-tal hektar, varmed odlingen överstiger 54 000 hektar. Dessutom skall till odlare, som år 1951 tecknar kontrakt för leverans till Mörbylånga, Roma eller Linköpings råsockerfabrik, utgå ett arealtillägg av 10 kronor för varje påbörjat halvt hektar odlade betor, dock att för odling, som ej överstiger ett kvarts hektar, arealtillägget skall utgå med allenast 5 kronor.

I betodlingskontrakten skall intagas erinran om den mellan Kungl. Maj:t och Sveriges betodlares centralförening träffade överenskommelsen, att på hemställan av sagda förening må genom visst skiljemannaförfarande omprövning ske, huruvida höjning av betpriset kan anses motiverad med hänsyn till sådan stegring av kostnaderna för produktionen av betor, som innebär att förutsättningarna för det avtalade priset i någon mera betydande mån förändrats.

Bolaget åtager sig att iakttaga vad enligt nyssberörda skiljemannaförfarande må bli bestämt beträffande eventuell höjning av betpriset eller bestämts vid årets förhandlingar.

Vid teckning av betodlingskontrakt, avseende leverans till Linköpings eller Mörbylånga råsockerfabrik, skola dock i fråga om täckningsersättning och bidrag till järnvägsfrakter gälla i huvudsak samma grunder, som här om tidigare tillämpats, dock att täckningsersättning för till Linköpingsfabriken kontrakterade betor utgår för leverans fr. o. m. den 1 november.

Beträffande odling och leverans av i Västergötland odlade betor skola gälla härom särskilt bestämda villkor.

3 §.

Bolaget är skyldigt att vid försäljning av socker och sirap samt vid sockertillverkningen erhållna biprodukter tillämpa de priser och försäljningsvillkor, som fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av statens jordbruksnämnd.

Finner bolaget att på grund av ändrade förhållanden eller eljest ändring bör ske i fråga om priser eller försäljningsvillkor, som nyss nämnts, har

bolaget att med förebringande av erforderlig utredning göra anmälan där-
om hos statens jordbruksnämnd.

4 §.

För avtalstiden 1 maj 1951—30 april 1952 är bolaget gentemot staten redovisningsskyldigt för sina samtliga inkomster på grund av tillverkning-
en och försäljningen av socker och sirap samt vid sockerframställningen
erhållna biprodukter, och åtager sig staten att — med den inskränkning,
som följer av bestämmelserna i 1 mom. här nedan — svara för täckning av
bolagets för samma tillverkning och försäljning havda kostnader. Därvid
skola särskilt följande grunder iakttagas.

1 mom. Statens garanti för täckning av bolagets kostnader omfattar icke
kostnadsposterna underhåll, avskrivningar å fastigheter, maskiner och in-
ventarier, skatter till stat och kommun, till bolagsstyrelsens fria disposition
stående medel, avlöningar, pensioner, förbrukningsartiklar, omkostnader,
kalksten, betfrö, frakter för kalksten, betor och råsocker, försäkringar samt
ej heller förräntning av bolagets eget kapital (vinst), utan skall bolaget
självt täcka dessa kostnader mot det att bolaget äger tillgodoräkna sig ett
belopp av 26,61 öre för varje under räkenskapsåret i fråga tillverkat kilo-
gram råsocker. Sagda öretal blir bestående oavsett produktionens storlek.

Samtliga i närmast föregående stycke omförmälda poster skola omfatta
enahanda utgifter, som tidigare regelmässigt plägat hänföras till respektive
kostnadspost, och äger bolaget alltså icke å konton, som falla under stats-
garantien, överflytta vad som av bolaget tidigare plägat bokföras å i detta
moments första stycke avsedda konton eller i övrigt till statsregleringens
nackdel verkställa förskjutningar av kostnader av nu nämnt slag. Under
avskrivningar skola innefattas samtliga anläggningsavskrivningar, som be-
röra sockerrörelsen, samt alltså jämväl sådana, som avse sirapstillverkning,
kolkranen, cisternvagnarna m. m. och vilka tidigare avförts före bokslutet
å respektive konton.

Skulle före kontraktstidens utgång den 30 april 1952 sådana förändringar
beträffande en eller flera av i detta moment avsedda kostnadsposter inträda
i pris- eller lönehänseende, som i fråga om höjning ej kunnat av bolaget
rimligen undvikas och vilka sammanlagt medföra väsentlig stegring eller
nedgång i summan av sagda kostnadsposter, skall efter påfordran av någon-
dera parten förhandlingar mellan dem upptagas i syfte att åstadkomma här-
av föranledd skälig jämkning av förenämnda belopp per kilogram råsocker.

I den mån sockertillverkningen så bedrives, att råsocker av sedvanlig typ
ej erhålles såsom mellanprodukt, utan framställningen inriktas på annan
vara av ena eller andra slaget, skall liksom hittills erforderlig omräkning
verkställas för fastställandet av den mängd råsocker, som skulle ha fram-
kommit vid tillverkning enligt tidigare sedvanlig framställningsmetod.

Har den för bolagets raffinadtillverkning under avtalstiden använda myc-
kenheten svenskt råsocker överstigit respektive understigit bolagets tillverk-
ning av råsocker under samma tid, skall bolaget för överskottet, respektive

underskottet gottskrivas, respektive påföras den del av den enligt första stycket bestämda multipeln för lästa posten, som enligt av statens jordbruksnämnd granskad och godkänd redovisning belöper å raffineringskostnader.

I den mån under avtalstiden särskilda kostnader uppkomma på grund av beredskapslagring av socker och eventuell kvalitetsförsämring därvid, få dessa kostnader läggas utanför de i förevarande moment avsedda posterna och alltså omfattas av statsgarantien.

Under statsgarantien få inläggas av bolaget bestridda kostnader *dels* för täckande av vad genom arbetsmarknadsstyrelsen under avtalsåret utgivits i bidrag till kockahushåll och resekostnader för arbetskraft till betfälten och till vissa daghem, *dels* för täckande av hälften av de till betleveranserna hänfödda anläggningskostnaderna för de 1951 vederbörligen beslutade av statens järnvägar utförda betlastningsanordningarna.

2 mom. Beträffande de värden, vartill lager av bränsle och andra förnödenheter må upptagas i bokslutet den 30 april 1952, skall gälla, att räkenskapsårets drift ej får påföras högre kostnader för respektive vara, än att bolaget kan — med antagande av att den utgående lagerbehållningen av varan till storleken sammanfaller med den ingående — åsätta ett dylikt normallager samma å-pris, som gällt för det ingående. Med ingående lager och lagervärden förstås här de, som förelågo den 1 augusti 1939. Vid sockerfabrikationen använd torv från av bolaget ägd mosse får debiteras socker rörelsen med högst gällande normalpris för varan eller, därest normalpris ej fastställts, med högst ett pris, som efter vederbörliga värme- och värdeberäkningar kan anses motsvara billigaste inköpspris för maskintorv.

Därest lagret av någon i detta moment avsedd vara den 30 april 1952 till kvantiteten överstiger det ingående lagret den 1 augusti 1939, skall den överskjutande delen bokföras till den under räkenskapsåret genomsnittliga inköpskostnaden.

Där lagret av någon i detta moment avsedd vara den 30 april 1952 understiger det den 1 augusti 1939 förefintliga normallagrets storlek, skall beträffande underskottet den s. k. rekonstruktionsprincipen tillämpas. Detta innebär i huvudsak, att för återanskaffning av den bristande lagerkvantiteten skall, i mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt, genom belastning av årets drift avsättas så stort belopp, att det — med utgångspunkt från å ena sidan det vid bokslutstillfället gällande dagsvärdet å varan och å andra sidan det ingående bokförda å-priset å normallagret — förslår för lagrets återuppbyggande till normalkvantiteten. Av vad sålunda avsatts, här benämnt förnödenhetens *rekonstruktionsfond*, får bolaget varken under eller efter kontraktstiden tillgodogöra sig mer än högst vad som motsvarar det belopp, som bolaget den 1 augusti 1939 — med utgångspunkt från å ena sidan det sist sagda gällande dagsvärdet å varan och å andra sidan det ingående bokförda å-priset — ägde såsom lagerreserv sagda dag i normallagret för varan. Vad rekonstruktionsfonden härutöver innehåller får, under iakttagande av vad nedan sägs, användas — förutom till statsreglering-

ens gottskrivande under avtalstiden för det fall, att rekonstruktionsfonden vid prisfall å varan nedgår under året — allenast för återställning av lagret. I syfte att återanskaffningen ej sker till högre värden än nödigt är, skall bolaget rörande återanskaffningen samråda med statens jordbruksnämnd eller annat av Kungl. Maj:t utsett organ. Det åligger bolaget att, vid anfordran, till staten överlämna vad av rekonstruktionsfond ej åtgått för vederbörlig återställning av lagret. Därest bolaget på något av kontona brännmaterialier och emballage har brist i normallagret men utanför normallagret har förråd av eller kontrakt på ersättnings- eller surrogatvaror, som bolaget måst anskaffa för att trygga försörjningen av på dessa konton förda varuslag, är bolaget berättigat att nedskryva dessa varor till en prisnivå, som motsvarar bolagets bokföringspris å i normallagret ursprungligen ingående varor, därvid hänsyn skall tagas till ersättningsvarornas användningseffekt i bolagets drift respektive försäljning, men skola dessa därefter anses ingå i normallagret och hänsyn till dem alltså tagas vid fastställande av rekonstruktionsfondens belopp. Nedskrivning må dock ej ske å större kvantitet än som efter nyss angiven omräkning erfordras för utfyllnad av normallagret. — Därest enighet ej ernås mellan statens jordbruksnämnd och bolaget rörande de i detta stycke omförmälda dagsnoteringarna å förnödenheter eller mellan det statliga organet och bolaget rörande villkoren i övrigt för ett verkställande efter kontraktstidens utgång av lageråterställningen, skall dylik tvistefråga avgöras av skiljemän enligt lag.

Vad i detta moment sägs avser ej förnödenheter, som ingå i någon av de i 1 mom. första stycket omförmälda kostnadsposterna.

3 mom. Beträffande värdesättningen å lager av råsocker och raffinad skall — oberoende av vad därom må tillämpas i bolagets i dess förvaltningsberättelse intagna bokslut — följande lända till efterrättelse i mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt. Å ena sidan skall under avtalstiden 1951/52 såsom inkomst, för vilken bolaget gentemot staten är redovisningsskyldigt, räknas ett belopp, som motsvarar vid räkenskapsårets utgång kvarvarande lager av råsocker och raffinad, värderat till vid sagda tillfälle gällande försäljningspris å socker, efter avdrag av *dels* eventuellt förekommande sockerskatt och *dels* försäljningskostnader och beträffande kvarvarande råsocker jämväl raffineringkostnader. Å andra sidan skall under nyss sagda räkenskapsår såsom kostnader, för vilka staten gentemot bolaget lämnar garanti, räknas *dels* det belopp, vartill sockerlagret vid räkenskapsårets ingång varit bokfört, *dels* ock ett belopp, avsett för åternedskrivning av det på ovan angivet sätt beräknade värdet å utgående sockerlager, vilket belopp i krontal angivet skall motsvara den reserv, som bolaget den 31 juli 1939 ägde i sitt då förefintliga lager av råsocker och raffinad. Först sedan hänsyn på nu angivet sätt tagits till lagervärdesättningen å sockerlagret, skall den bolaget enligt 1 mom. här ovan tillkommande vinsten få framkomma. Staten garanterar vidare bolaget att beträffande utförsäljning av det vid avtalets utgång kvarvarande socker-

lagret få tillämpa samma pris som det vid sagda tidpunkt gällande försäljningspriset å socker.

Vid kontraktstidens utgång förefintligt lager av melass upptages i mellanhavandet mellan staten och bolaget till det för kontraktstiden av Kungl. Maj:t fastställda försäljningspriset å melass. Staten garanterar bolaget att till sagda pris få avyttra det lager av melass, som vid kontraktstidens utgång överstiger ett till 2 500 ton beräknat normallager, därvid förutsättes, att avsättningen av sagda överskottslager genom statens försorg så ordnas, att den ej intränger på bolagets regelmässiga avsättning å den svenska marknaden. Därest efter särskilt medgivande bolaget upptager tillverkning av socker ur melass samt importerar melass, skall rörande dylik sidorörelse och härav berörda produkter i stället gälla vad härom särskilt bestämmes.

4 mom. I mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt skall det överskott av betmassa och annan torrs substans, som uppkommer genom återtagning av press- och diffusionsvatten och som betodlarna sålunda icke äro kontraktsenligt berättigade att köpa, icke räknas bland de sockerrörelsens biprodukter, som redovisas i sockerrörelsen.

5 mom. Under statens garanti må inräknas dels det verkligt förekommande nettoräntebeloppet, dock icke beträffande ränteutgifter för sockerimporten, dels ock å räkenskapsåret belöpande ränta efter 4 procent å kapitalbeloppet den 1 augusti 1939 av bolagets självriskfonder, vilket räntebelopp ej ingår bland de i 1 mom. ovan avsedda kostnaderna.

Internräntor inom bolaget beräknas efter en räntesats av 4 procent såväl då fråga är om ränteinkomst till sockerrörelsens förmån som till dess belastning.

6 mom. Den omständigheten att staten svarar för täckning av bolagets kostnader för sockertillverkningen får ej föranleda bolaget till mindre omständighet än eljest i avseende å utgifters vidkännande och företagets ekonomiska bedrivande i övrigt, och åligger det alltså bolaget att, utan efterlämnande av driftens planmässighet och företagets rationella bedrivande, iakttaga all nödig sparsamhet i avseende å utgifter av skilda slag och beträffande bedrivandet av dess verksamhet över huvud taget.

7 mom. Skulle vid avtalstidens utgång kvarstå något under statens garanti ingående kostnadsbelopp, varför täckning ej under avtalstiden av bolaget erhållits, och träffas ej mellan staten och bolaget särskild uppgörelse om beloppets täckning, har staten att till bolaget omedelbart vid avtalets utgång utgiva vad sålunda återstår. Om å andra sidan det belopp, som bolaget erhållit i redovisningspliktiga inkomster, skulle vid avtalstidens utgång överstiga vad som omfattas av statens garanti, är bolaget skyldigt att, därest annan uppgörelse ej träffas, till staten likaledes omedelbart utgiva det sålunda överskjutande beloppet.

8 mom. Utöver de i detta kontrakt angivna grunderna äger Kungl. Maj:t att med bolaget träffa överenskommelse i avseende å närmare bestämmelser om täckning av bolagets kostnader och redovisning av dess inkomster.

5 §.

Vid försäljning av socker är bolaget skyldigt att följa samma grundsatser som hittills i detta hänseende av bolaget tillämpats för försäljning till leve-ransdagens pris.

Bolaget skall driva sin verksamhet på ett lojalt sätt och så att icke annans intresse obehörigen skadas.

6 §.

Bolagets verksamhet i vad den beröres av detta kontrakt står under till-syn av statens jordbruksnämnd.

Nämnden äger att av bolaget erhålla de uppgifter och taga del av det ma-terial, som den anser erforderliga för tillsynens utövande.

7 §.

I frågor rörande tillämpningen av bestämmelserna i 4 § detta kontrakt rörande bolagets redovisningsskyldighet för sina inkomster ävensom statens åtagande att svara för täckning av bolagets kostnader äger nämnden före-träda staten. Uppstår i sådan fråga meningsskiljaktighet mellan nämnden och bolaget skall nämnden, därest bolaget det begär, underställa frågan Kungl. Maj:t. Innan Kungl. Maj:t fattar ståndpunkt i sålunda uppkommen tvistefråga, åligger det Kungl. Maj:t att inhämta utlåtande i frågan hos en särskild delegation, bestående av tekniskt och ekonomiskt erfarna, opartiska och sakkunniga personer, utsedda på sätt i lagen om skiljemän sägs. Att vissa tvistefrågor kunna hänskjutas till avgörande genom skiljemän, därom är bestämt i 4 § 2 mom. tredje stycket.

8 §.

Vad i detta kontrakt stadgas innebär ej inskränkning i de befogenheter, som enligt lag och författning må tillkomma Kungl. Maj:t i avseende å bo-laget och dess verksamhet.

9 §.

Detta kontrakt gäller för tiden från och med den 1 maj 1951 till och med den 30 april 1952 eller, i den mån det av avfattningen av vissa bestäm-melser uttryckligen framgår, jämväl tills vidare för tid efter sist sagda dag.

Allmänna uttalanden från förhandlingarna.

1. Det har förutsatts, att uttalandet överst å s. 28 i prop. nr 212/1941 skall gälla även beträffande nya avtalstiden (se ock sista stycket å s. 40 i prop. nr 243/1946).

2. Rörande de närmare villkoren för sådan sockerimport, som avses un-der 1 § fjärde stycket, förutsattes, att mellan Kungl. Maj:t och bolaget här-om ingånget avtal och därvid gjort förhandlingsuttalande fortfarande skola gälla.

3. Det förutsattes, att import enligt 1 § första stycket ej sker annat än efter medgivande av statens jordbruksnämnd.